

A tanulás „maradandó kincsei”: a memoriterek

Nagy László

A memoriterek a fejből való tudást, a kijelölt információk, tananyagok, ismeretek szöveg szerinti reprodukálását jelentik. Az efféle tudáshoz való hozzájutás a bevésendő anyag *ismétlésével*, az ismeret memorizálásával lehetséges. A bevésés szerinti hű megőrzés, a bevésett és megőrzött anyag pontos reprodukálása így magában foglalja az emlékezetnek e megismerő funkciónak fő folyamatait, történeti teljességét. Ez a hű emlékezet. Helyén való értelmezéséhez három vonatkozását érdemes kiemelni: a történetit, a tanulási-fejlődését valamint a tudásteljesítményben betöltött szerepét.

Az ókori kultúrákban az emlékezet szerinti tudást oly nagy becsben tartották, hogy a megismerő funkciók élén az emlékezet állt. A régi görögöknél az istenség rangjára emelték, *Mnémoszíné* volt az emlékezet istennője. (Az emlékezeti folyamatokat mnémikus folyamatoknak is nevezik.) A nagy drámaíró *Aiszkhiülosz Prométheusszal* mondatja:

„Okoskodásuk legjavát, a számot is
javukra feltaláltam, s a betűvetést,
s a Múzsák anyja lett a hű Emlékezet.”
(Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása)

A memoriteres tanulás különösen elterjedt módszer volt a középkorban, de tovább élt a rákövetkező századokban is. A keleti kultúrák oktatási rendszerében (pl. Japánban) ma is rangos helyen van.

A gyermekek tanulási képességének fejlődésében, különösen emlékezetük formálódásában igen nagy szerepe van a memoriteres tanulásnak. Az a mindennapi tapasztalat, hogy már kicsi korban szívesen tanulnak meg, s mondanak fel akár értelem nélkül is versikéket, mondókákat, utal az agyszövet ama tulajdonságára, hogy a szóinger erős nyomot, engramot hagy az agykéreg hallózónájában, amely a beszédmotorika erőteljes fejlődésével a kezdeteknél olykor visszhangszerűen (echolália) pontosan felidéződik. Ez az emlékezet alapképessége.

Serdülőkorban szerkezeti változás megy végbe az emlékezet alakulásában. A lényeglátó absztrakt gondolkodás fejlődésével a logikai emlékezet is fölerősödik, s a szövegtudással szemben – a tanulók szemében is – megnő a megértés és a tartalomtudás presztízse, összhangban az oktatási követelményekkel. Az emlékezet valamennyi formája működik, intrafunkcionális kapcsolataik azonban átrendeződnek: a képi és a formális (szószerinti) emlékezet az erősségi skálán lejjebb szorul, s az emlékezet jellegét az egyre jobban érvényesülő tartalmi-logikai emlékezet adja meg.

A továbbiakban az egyes megismerési folyamatok és mentális funkciók két központ, az emlékezet és a gondolkodás köré szerveződnek, majd felnőttkorra egy közös ún. mnemologikus rendszert alkotnak. Nemcsak az egyes megismerő funkciók alacsonyabb és magasabb formái (pl. észlelés → megfigyelés) között, hanem az egyes funkciók hasonló szintjei (pl. megfigyelés – logikai emlékezés – absztrakt gondolkodás) között is létrejönnek interfunkcionális viszonyok, kapcsolatok, s ezek egy közös rendszerként működnek. Ez a tendencia jellemző a „tanult ember” értelmi fejlődésére. Ahhoz azonban, hogy e magas funkcionális rendszer kialakuljon, az említett fő funkcióknak nem csupán fejlettnek, hanem egymással arányos szinten fejlettnek kell lennie.

Az eddigiek alapján kérdezhajük, hol a helye, mi a szerepe a mai feldúsított tananyag elsajátítása során a memoriternek?

1. A memoriter *alapvető* mentális képességünk, melynek fejlesztése, szakszerű kiművelése kihat az emlékezet magasabb formáinak fejlődésére is. Különösen jó hatással van annak egyik legfontosabb tulajdonságára, a megőrzés-reprodukálás *pontosságára*, hiszen az emlékezet az egyik leglabilisabb, legpontatlanabb megismerő funkciónk. Nem véletlenül ironizált a francia filozófus, *La Rochefoucauld* olymódon, hogy „mindenki az emlékezetére panaszkodik, senki sem az értelmére”. A memoritert úgy kell számon tartanunk, mint az emlékezet stabilizátorát.

Minden egyes funkciónk akkor fejlődik jól, ha valamennyi formáját fejlesztjük. Hogy dominánsan melyiket, az az életkortól, az oktatási céloktól, körülményektől függ. A memoriter emlékezetfejlesztő hatásáról lemondani, azt kihagyni ugyanúgy hiba lenne, mint differenciálás nélkül általános módszerként használni. (Hasonlatképpen: nemcsak a célirányos mozgásgyakorlatok fejlesztik és tartják karban az izomrendszert, a séta, a járkálás, a gyaloglás is stabilizáló hatással van a szervezetre.) A memoriter érvényességi köre behatárolt, a logikai emlékezeté úgyszólván határtalan. Előbbi helyi értékét a társadalom mindenkori információs és tudományos viszonyai, állapota határozza meg, kihatóan az oktatásra is.

2. Memoriterként kigyöngyözött gondolatokat, anyagokat, szövegeket érdemes és szokás feladni. Rögzítésükkel nemcsak tartalmi gazdagságot nyerünk, hanem olyan szellemi tulajdonságokat és képességeket is, amelyek szerzőik létrehozó erőfeszítései eredményeként mintegy „benne vannak” a műben. A memoriterek *ebben az értelemben is* nemes anyagot, „kincset” rejtenek magukban.

3. Nyelvi kincset is, hiszen ezek olyan nyelvi remeklések, amelyek a tartalmak mellett művészi élményt is nyújtanak. Páratlan lehetőség a tartalom és élmény összekapcsolására.

Az azonban bizonyos, ha csak egyszerűen mechanikusan adjuk fel a tanulóknak, s nem mutatunk rá értékeire, nem kérjük számon, nem használhatjuk, s ha nem úgy tekintünk rá, mint tudás-teljesítményre, akkor alatta maradunk didaktikai lehetőségeinek, átsugárzó hatásának. Érik az idő a memoriter új helyének és korszerű módszertanának kidolgozására.

Forrás:

<http://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=537>